

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคกลางปริมณฑล The Development of Cultural Tourist Site in the Periphery Central Region

พระมหาบุญไทย ปุณฺณมโน (ด้วงวงศ์)

Phramaha Boonthai Punnamano (Duangwong)

พระสุทธิสารเมธี

Phra Sutthisamete

บุญร่วม คำเมืองแสน

Boonruam Khammuangsaen

กฤตสุขชิน พลเสน

krissuchin Ponsen

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Graduate School Mahamakut Buddhist University

E-mail : both505@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 19 มีนาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 19 พฤษภาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 22 พฤษภาคม 2564

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคกลางปริมณฑล เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคกลางปริมณฑล เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แนวการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพและปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคกลางปริมณฑล พอสรุปได้ดังต่อไปนี้ 1) สภาพของแหล่งท่องเที่ยว การดูแลรักษา ขาดการฟื้นฟู ปล่อยให้เสื่อมโทรมไปตามสภาพ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มักจะเป็นคนในท้องถิ่น จะมาในเวลาที่มีงานเทศกาล อีกปัญหาหนึ่งที่มักจะประสบในลักษณะเดียวกันคือ ด้านการจัดการเรื่องขยะซึ่งแต่ละแห่งเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามา แหล่งท่องเที่ยวมักจะทิ้งขยะไว้ให้เป็นปัญหาของชุมชน 2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว บางแห่งไม่ค่อยสะดวกเพราะอยู่ห่างไกลจากชุมชน การเดินทางลำบาก 3) สิ่งดึงดูดใจในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคกลางปริมณฑล บางแห่งไม่ค่อยมีความน่าสนใจมากนัก นอกจากจะมีงานเทศกาล พองานสิ้นสุดก็ไม่มีสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางไป 4) สิ่งอำนวยความสะดวก ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคกลางปริมณฑลมีน้อยมาก ส่วนมากจะเป็นเรื่องของผลประโยชน์ทางการค้า ที่พิกัดมีน้อย แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้มักจะเน้นที่การเดินทางไปกลับในวันเดียว สรุปสภาพปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคกลางปริมณฑล คือ ขาดการดูแลรักษา ขาดการฟื้นฟู การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวไม่ค่อยสะดวก สิ่งดึงดูดความสนใจยังมีน้อย 2. องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยรูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคกลางปริมณฑล เป็นการสังเคราะห์จากเอกสาร การลงพื้นที่และการสัมภาษณ์เชิงลึก จึงได้รูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคือ “LAMIC : MODEL” มีที่มาและคำอธิบายดังต่อไปนี้ 1. L มาจากคำว่า Gracefulness

Location สถานที่ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องมีความสะอาดเรียบร้อยมีความเหมาะสม มีความงดงาม และต้องถูกกาลเทศะตามสมควรแก่สถานที่นั้นๆ 2. A มาจากคำว่า Picturesque Attraction สิ่งดึงดูดในในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องมีความน่าดูน่าศึกษาน่าค้นหา มีความสละสลวย สวยงามน่าเพลิดเพลิน 3. M มาจากคำว่า Good Governance Management การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวต้องเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล 4. I มาจากคำว่า Sustainable Impression หมายถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องสร้างความประทับใจ สร้างความซาบซึ้ง ความตรึงใจให้กับชุมชนและนักท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 5. C มาจากคำว่า Cultural Heritage หมายถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ต้องได้รับการฟื้นฟูและพัฒนาให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนและของประเทศในโอกาสต่อไป

คำสำคัญ : การพัฒนา, แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, ภาคกลางปริมณฑล

ABSTRACT

This research aims (1) to study the conditions and problems of cultural tourist sites in the periphery central region and (2) to create the model for development cultural tourist sites in the periphery central region. It is a qualitative research by an in-depth interview process.

The research results found that the conditions and problems of cultural tourist sites in the periphery central region could be summarized as follows: (1) The cultural tourist sites in the periphery central region are in disrepair and lack of maintenance. Some cultures and traditions have been forgotten. Some have been modified so that they rarely remain in their traditional culture. (2) The tourist sites lack of maintenance, lack of effective management and they are left abandoned. Community vendors concentrate only on selling their products. They do not provide much convenience in accessing tourist attractions. They come to the sites on the time of the festival. (3) People are rarely involved in planning and preparation. The sites are often left under a function of the government sector and the district administration. If there are no benefits, they opt to neglect it. In other words, administrators tend to focus on the villages they benefit from. When the term of administration is over, they tend to stop. There are little continuity and lack of continuity. (4) Each cultural tourist site lacks effective public relations. As a result, local people in the areas do not know the importance of cultural sites in each area. The model for development cultural tourist site in the periphery central region can be summarized in 4 characteristics: (1) Try to restore and preserve the traditional culture of the tourist attraction as much as possible. The cultural revitalization of the tourist spots, which is the hallmark of each area by selecting the greatest strength, is the point of restoration. (2) The tourist site must have a good management plan. According to the principles of good governance, they are rule of law, moral principle, transparency principle, participation, responsibility and value principle. (3) People must be involved in planning, operating, monitoring and problem solving. Tourism development must involve local communities in its management, joint decisions on issues of disagreement, co-operate in restoration and conservation. All sectors must receive a common benefit and an assessment

must be performed each year. (4) There must be many forms of publicity, including inactive media and social media in order to reach a wider group of tourists. Public relations are important in the present days. Even with good things, but not letting anyone know, no one knows. The information publicized can motivate people to come in and keep in touch by themselves. The knowledge gained from the research on “**The Development of Cultural Tourist Site in the Perimeter central Region**” is a synthesis from some documents, field trips and in-depth interviews. The suitable model for the development of cultural tourist site is PMPR : MODEL. The origins and descriptions PMPR are as follows: 1. P: derived from Cultural Preservation, means restoration and conservation of tourist attractions are interest, attraction to tourists. 2. M: derived from Good Governance Management, means a good management plan. According to the principles of good governance, they are rule of law, moral principle, transparency principle, Participation, responsibility and value principle. 3. P: derived from Community Participation, means the community involvement in both local communities and communities in the country and abroad. 4. R: derived from Public Relations, means there are forms of public relations; video, audio media and social media

Keywords: The Development, The Cultural Tourist Site, The Periphery Central Region

1. บทนำ

การท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมในยุคนี้อย่างหนึ่งคือ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม (2561) ได้ระบุไว้ว่า “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้และการให้คุณค่าของสังคม โดยสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าหรือสภาพแวดล้อมอย่างธรรมชาติที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงความสวยงามและประโยชน์ที่ได้รับจากธรรมชาติ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณี

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2539) ได้กล่าวถึงนโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไว้ว่า “อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยจำนวนมาก จึงทำให้เกิดการขยายตัวอย่างรวดเร็ว แต่การขยายตัวนั้นกลับส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม จึงเกิดแนวคิดใหม่ของการท่องเที่ยวที่จะก่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุดต่อแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น” การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2561) ได้เสนอแนวทางไว้ว่า “ประเทศไทยได้นำแนวคิดเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืนมาใช้ในการท่องเที่ยว และแนวทางหนึ่งที่เป็นที่นิยมคือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” ต่อมาได้มีการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเกิดขึ้นโดยดำเนินไปพร้อมกับการพัฒนาที่ยั่งยืนและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สถานการณ์การท่องเที่ยวในประเทศปีพุทธศักราช 2561 ข้อมูลของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2561) ระบุว่า “จากรายงานการท่องเที่ยวเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2561 ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวจำนวน 202,000 ล้านบาท ในจังหวัดภาคกลางบริเวณลพบุรี สามารถทำรายได้เข้าประเทศ 1,366.6 ล้านบาท” จากสถิตินี้แสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวเป็นแหล่งสร้างรายได้ที่สำคัญของประเทศอย่างหนึ่ง

ต่อมา เมื่อมีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ได้มีแหล่งท่องเที่ยวเกิดขึ้นมากมาย เช่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวิทยาการแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ แหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาด แหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ เป็นต้น นักท่องเที่ยวมีสิทธิ์เลือกท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ตามความชอบใจ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้รับความนิยมน้อยลง เพราะไม่มีองค์ประกอบของการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เพียงพอ สิ่งดึงดูดการท่องเที่ยวก็ไม่ได้มีการพัฒนาปรับปรุง ที่พัก เส้นทางกิจกรรมยังคงเป็นแบบเดิมๆ ที่เริ่มจะไม่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยมีศาสนสุภาษิตประจำมหาวิทยาลัยว่า (ส.ส.15/607/225) “วิชาจรณสมปโน โส เสฏโฐเทวมาโนเส” แปลว่า “ผู้สมบูรณ์ด้วยความรู้และความประพฤติเป็นผู้ประเสริฐในหมู่เทพและมนุษย์” ซึ่งมุ่งเน้นถึงการพัฒนาศักยภาพมนุษย์รวมถึงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม ซึ่งได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตั้งอยู่ที่จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจำนวนมาก นอกจากนั้นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดใกล้เคียงที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ควรจะมีรูปแบบในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมเพื่อเป็นการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีความน่าสนใจ และกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศที่เหมาะสมต่อไป ในการวิจัยครั้งนี้นักวิจัยได้เลือกแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมณฑล ประกอบด้วย จังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี และจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจำนวนหนึ่งสมควรได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ จึงควรศึกษาหาแนวทางในและรูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคกลางปริมณฑล
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคกลางปริมณฑล

3. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้วางขอบเขตไว้ดังต่อไปนี้

1. ด้านเนื้อหาศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพปัญหาเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และรูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคกลางปริมณฑล ในเบื้องต้นศึกษาจากเอกสารชั้นปฐมภูมิเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชน สื่อประชาสัมพันธ์ และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้วยการเข้าไปสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มประชากรในเขตภาคกลางปริมณฑล 4 จังหวัดคือ (1) จังหวัดนครปฐม ได้แก่ตลาดน้ำดอนหวาย อำเภอสามพราน และชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล (2) จังหวัดนนทบุรี ได้แก่เกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด และชุมชนปลายบาง อำเภอบางกรวย (3) จังหวัดสมุทรปราการ ได้แก่ตลาดโบราณบางพลี อำเภอบางพลี ชุมชนวัดพระสมุทรเจดีย์ อำเภอพระสมุทรเจดีย์ (4) จังหวัดปทุมธานี ได้แก่ชุมชนวัดเจดีย์หอย อำเภอลาดหลุมแก้ว และชุมชนวัดท้ายเกาะ อำเภอสามโคก

2. ด้านประชากรในเขตภาคกลางปริมณฑล 8 ชุมชนคือ (1) ชุมชนตลาดน้ำดอนหวาย อำเภอสามพราน และชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม (2) ชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด และชุมชนปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี (3) ชุมชนตลาดโบราณบางพลี อำเภอบางพลี และชุมชนวัดพระสมุทรเจดีย์ อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ และ (4) ชุมชนวัดเจดีย์หอย อำเภอลาดหลุมแก้ว และชุมชนวัดท้ายเกาะ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

3. ขอบเขตด้านสถานที่ เป็นการวิจัยเขตภาคกลางปริมาณ 4 จังหวัดคือ (1) จังหวัดนครปฐม (2) จังหวัดนนทบุรี (3) จังหวัดสมุทรปราการ และ (4) จังหวัดปทุมธานี

4. ขอบเขตด้านเวลา คือระยะเวลา 1 ปี (ระหว่าง 1 ตุลาคม 2562- 30 กันยายน 2563)

4. นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

สภาพและปัญหา หมายถึง สถานการณ์หรือปรากฏการณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และปัญหา หมายถึง สิ่งที่เป็นอุปสรรค สิ่งที่เป็นความยากลำบาก สิ่งที่เป็นข้อขัดข้องของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคกลางปริมาณ

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การพัฒนาโดยประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว และรูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

รูปแบบการพัฒนา หมายถึง แบบแผน และกระบวนการในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางศิลปะและขนบธรรมเนียมประเพณีที่บรรพบุรุษได้สร้างสมและถ่ายทอดเป็นมรดกสืบทอดกันมาซึ่งประกอบด้วย งานประเพณี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของผู้คน อาหาร การแสดงศิลปวัฒนธรรม สินค้าพื้นเมือง การแต่งกาย ภาษา ชนเผ่า เป็นต้น

ภาคกลางปริมาณ หมายถึง หมายถึง เขตภาคกลางที่อยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร ที่มีพื้นที่ใกล้เคียงหรือมีอาณาเขตติดกับกรุงเทพมหานคร 4 จังหวัดคือ จังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี จังหวัดสมุทรปราการ และจังหวัดปทุมธานี

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคกลางปริมาณ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคกลางปริมาณประกอบด้วย ตลาดน้ำดอนหวาย อำเภอสามพราน และชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล เกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด และชุมชนปลายบาง อำเภอบางกรวย ตลาดโบราณบางพลี อำเภอบางพลี และชุมชนวัดพระสมุทรเจดีย์ อำเภอพระสมุทรเจดีย์ ชุมชนวัดเจดีย์หอย อำเภอลาดหลุมแก้ว และชุมชนวัดท้ายเกาะ อำเภอสามโคก

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคกลางปริมาณ
2. ได้องค์ความรู้ในรูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคกลางปริมาณ
3. ได้นำผลการวิจัยไปเขียนเป็นบทความวิจัยตีพิมพ์ในวารสารทางวิชาการ
4. ได้นำเสนอผลการวิจัยในการสัมมนาทางวิชาการทั้งระดับชาติและนานาชาติ
5. ส่งผลงานวิจัยให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เผยแพร่งานวิจัยในห้องสมุดต่าง ๆ

6. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ข้อมูลเชิงคุณภาพได้แก่แบบสัมภาษณ์เชิงลึกจากนักวิชาการ พระภิกษุ เจ้าหน้าที่ และประชาชนที่มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในเขตภาคกลางปริมาณ 4 จังหวัดประกอบด้วย (1) จังหวัดนครปฐม ได้แก่ตลาดน้ำดอนหวาย อำเภอสามพราน และชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล (2) จังหวัดนนทบุรี ได้แก่เกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด และชุมชนปลายบาง อำเภอบางกรวย (3) จังหวัดสมุทรปราการ ได้แก่ตลาดโบราณบางพลี อำเภอบางพลี และชุมชนวัดพระสมุทรเจดีย์ อำเภอพระสมุทรเจดีย์ (4) จังหวัดปทุมธานี ได้แก่ชุมชนวัดเจดีย์หอย อำเภอลาดหลุมแก้ว และชุมชนวัดท้ายเกาะ อำเภอสามโคก มีการจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยศึกษาและทำความเข้าใจข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งหมดหลายรอบ แล้วหาความสัมพันธ์ของข้อมูลเหล่านั้นเพื่อกำหนดทิศทาง จัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่ และสร้างข้อสรุปตามกรอบการศึกษาค้นคว้าแล้วรายงานผลโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ขอบเขตของโครงการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้วางขอบเขตไว้ดังต่อไปนี้ 1) ด้านเนื้อหาศึกษาจากเอกสาร ตำรา งานเขียนชั้นปฐมภูมิ จากแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ 8 แห่ง หลังจากนั้นจึงศึกษาจากเอกสารชั้นทุติยภูมิคือเอกสารทางวิชาการอื่นๆ การสัมภาษณ์เชิงลึกและจัดสัมมนากลุ่มประชากรที่คัดเลือก 2) ด้านประชากร ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคกลางปริมาณพลจำนวน 8 แห่ง 3) ขอบเขตด้านเวลา คือระยะเวลา 1 ปี (ระหว่าง 1 ตุลาคม 2562- 30 กันยายน 2563)

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยเรื่องนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ข้อมูลในการวิจัยมี 2 ประเภทคือ ข้อมูลขั้นต้น(Primary Data) ได้แก่ข้อมูลที่เขียนบันทึกคัดลอกจากเอกสารชั้นต้นได้แก่ หนังสือ งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลชั้นรอง (Secondary Data) ได้แก่การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ พระภิกษุ ชาวบ้านในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 8 แห่งๆละ 5 คน จำนวน 40 รูป/คน ในฐานะที่เป็นบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบซึ่งได้ผ่านการตรวจสอบเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำข้อมูลทั้งสองส่วนมาทำการวิเคราะห์เนื้อหา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยส่งผู้ช่วยนักวิจัยออกเก็บข้อมูลตามแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามที่กำหนดตั้งอยู่ เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์หารูปแบบในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคกลางปริมาณพล ต่อไป

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เชิญนักวิชาการ นักศึกษา ประชาชนจากสถานที่ต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลรอบด้าน เก็บรวบรวมเครื่องมือและข้อมูลทั้งหลาย นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ และจัดระเบียบข้อมูลตามเนื้อหา

ขั้นตอนการตรวจสอบข้อมูล ความเป็นไปได้ คณะผู้วิจัยมีการตรวจสอบความแม่นยำ (Validity) และความน่าเชื่อถือ (Reliability) ของข้อคำถามภาคสนามทุกครั้งที่ได้เก็บข้อมูล ด้วยการดูว่าข้อคำถามได้สื่อความหมายตรงตามที่ต้องการหรือไม่ ทดสอบกับสภาพแวดล้อม และข้อมูลอื่นที่มีอยู่เดิมจากแหล่งอื่นๆ ในลักษณะทดสอบตามวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อจะได้ข้อมูลที่มีความแม่นยำและมีความน่าเชื่อถือได้มากที่สุด จากการสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ของข้อมูลประชากร ด้วยการตรวจสอบข้อมูลในด้านต่างๆดังนี้

1. ตรวจสอบข้อมูลจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยให้บุคคลที่เกี่ยวข้องหรือผู้ให้ข้อมูลหรือหลักฐานต่างๆจากภาคสนามที่วิจัยตรวจสอบความถูกต้องของหลักฐานข้อมูล
2. ตรวจสอบด้วยกลุ่มที่เกี่ยวข้องหรือกลุ่มเพื่อนักวิจัย (Peer Examination) โดยให้ข้อมูลและรายละเอียด แสดงความคิดเห็น วิจารณ์ ตลอดจนการตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับหลักฐานและข้อมูล แบบแผนที่เป็นแก่นสารที่ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ได้จากข้อมูลหลักฐานที่เก็บไว้ รวบรวมได้จากสนามการวิจัย
3. ทำการตรวจสอบข้อมูลความถูกต้องด้วยวิธีสามเส้า (Triangulation Method) คือ (1) ความแตกต่างของผู้ให้ข้อมูล (2) ความแตกต่างด้านพื้นที่ให้ข้อมูล (3) ความแตกต่างของเวลาที่ให้ข้อมูล ซึ่งเงื่อนไขที่แตกต่างกัน ข้อมูลตรงกันหรือไม่ ถ้าไม่ตรงกันจำเป็นต้องหาข้อมูลจนได้ข้อยุติในลักษณะเดิมในทุกประเด็นของคำถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ค้นคว้าจากเอกสาร การสัมภาษณ์ การ มาทำการสังเคราะห์เชิงเนื้อหาด้วยการจัดเรียงโดยแบ่งออกเป็นส่วนๆ หรือเป็นประเภทให้อยู่ในหมวดเดียวกัน ซึ่งจำแนกเป็นข้อมูลเพื่อตอบโจทย์วิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามลักษณะข้อมูล หลังจากนั้นก็จะนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และแปลความหมาย

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ และวิเคราะห์จากบุคคลที่ได้ทำการสัมภาษณ์แล้วนำสาระสำคัญที่เหมาะสมกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคกลางปริมณฑล โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างรูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

7. สรุปผลการวิจัย

สภาพและปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคกลางปริมณฑลจำนวน 8 แห่งคือตลาดน้ำดอนหวาย อำเภอสามพราน และชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม เกาะเกร็ด อำเภอบางแพ อำเภอปากเกร็ด และชุมชนปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ตลาดโบราณบางพลี อำเภอบางพลี ชุมชนวัดพระสมุทรเจดีย์ อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ ได้แก่ชุมชนวัดเจดีย์หอย ตลาดหลุมแก้ว และชุมชนวัดท้ายเกาะ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

สภาพและปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคกลางปริมณฑลสรุปได้ 4 ประเด็นคือ 1. แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคกลางและปริมณฑลอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรม ขาดการดูแลรักษา วัฒนธรรมประเพณีบางอย่างถูกกลืนเลือนไปหรือถูกดัดแปลงแก้ไขจนแทบจะไม่หลงเหลือความเป็นวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม 2. ขาดการดูแลรักษาปล่อยให้แหล่งท่องเที่ยวเป็นไปตามธรรมชาติ ขาดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ต่างฝ่ายต่างทำ โดยเฉพาะพ่อค้าแม่ค้าในชุมชนก็มุ่งแต่จะขายผลิตภัณฑ์ โดยไม่ค่อยให้ความสำคัญในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมากนัก 3. ประชาชนไม่ค่อยได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงาน มักจะปล่อยให้เป็นที่ของภาครัฐและองค์การบริหารส่วนตำบล ถ้าไม่มีผลประโยชน์ก็จะให้ความสนใจน้อยหรือไม่สนใจเลย อีกอย่างผู้บริหารในแต่ละยุคก็มักจะเน้นเฉพาะในหมู่บ้านที่ตนได้รับประโยชน์เมื่อหมดวาระในการบริหารงานก็จะไม่มีความต่อเนื่อง ขาดการสานต่อ 4. ขาดการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ ทำให้คนในท้องถิ่นอื่นๆไม่ค่อยรู้จักความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นมากนัก

รูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคกลางปริมณฑล 3 ลักษณะคือ (1) ต้องพยายามฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีแบบดั้งเดิมของแหล่งท่องเที่ยวไว้ให้ได้มากที่สุด (2) ต้องมีการวางแผนการบริหารจัดการที่ดี (3) ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินการ การตรวจสอบและการแก้ไขปัญหา (4) ต้องมีการประชาสัมพันธ์ในหลายรูปแบบทั้งสื่อที่ไม่เคลื่อนไหว และสื่อทางสังคมออนไลน์ เพื่อจะได้เข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวในวงกว้างมากขึ้น

การฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องศึกษาสภาพที่แท้จริงของแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆย้อนกลับไปยังอดีตที่ผ่านมาแล้วว่าบรรพบุรุษมีวัตถุประสงค์ในการสร้างอย่างไร เพื่อประโยชน์อะไร ต้องการสื่อสารอะไรกับคนในรุ่นต่อไป จากนั้นจึงฟื้นฟูและอนุรักษ์สิ่งที่เป็นจุดเด่นและบริบทของแหล่งท่องเที่ยว ต้องพยายามรักษารากเหง้าทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวไว้ให้มากที่สุด

การบริหารจัดการที่ดี ซึ่งหลักในการบริหารสรุปได้ 4 ลักษณะคือ ตามหลักการบริหารจัดการทั้ง 4 ประการ คือคน เครื่องมือ งบประมาณ วัสดุ โดยภาพรวมแล้ว พอสรุปได้ดังนี้ (1) คน ผู้มีหน้าที่ในการจัดการส่วนหนึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ภาครัฐเป็นผู้จัดการ ซึ่งคนเหล่านั้นจะปฏิบัติหน้าที่ในบางช่วงเวลาที่ตนเองดำรงตำแหน่ง พอย้ายไปทำงานที่อื่นการทำงานก็ไม่มีผู้สานต่อ โครงการบางอย่างพึงอยู่ในระยะเริ่มต้นก็ต้องหยุดขงัดไปเพราะเจ้าหน้าที่ภาครัฐถูกโยกย้ายไปทำงานที่อื่น ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลก็มักจะทำให้ความสำคัญกับแหล่งท่องเที่ยวที่มีผลประโยชน์มากกว่า อีกอย่างการทำงานก็เป็นวาระขณะที่อยู่ในตำแหน่งก็จะให้ความสำคัญ แต่พอหมดหน้าที่ คนอื่นเข้ามาทำงานแทนก็มักจะเริ่มโครงการใหม่ ถ้าการบริหารจัดการเป็นหน้าที่ของคนในชุมชนก็จะได้ผลในระยะยาว เพราะพวกเขาอยู่ในชุมชนมีผลประโยชน์ มีส่วนได้ส่วนเสียสำหรับชุมชน ดังนั้นรูปแบบการพัฒนาในด้านคนหรือบุคคลากรต้องมาจากประชาชนเป็นหลักสำคัญ

(2) เครื่องมือรวมถึงอุปกรณ์ ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม บางแห่งต้องใช้เครื่องมือพิเศษที่มักจะมีราคาแพง ส่วนที่ดำเนินการในปัจจุบันส่วนหนึ่งเป็นไปตามกำลังและงบประมาณของประชาชนในพื้นที่ เช่น ตลาดน้ำพ่อค้าแม่ค้าก็จะเป็นผู้ร่วมกันออกงบประมาณในการดูแลรักษา โดยมักจะปล่อยให้ไปตามสภาพของแต่ละท้องถิ่น ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นประเภทโบราณสถานต้องประสานกับหน่วยงานหลายส่วน (3) ด้านงบประมาณ ส่วนหนึ่งมาจากการสนับสนุนจากทางภาครัฐ ภาคเอกชนที่มองเห็นคุณค่าอาจจะให้การสนับสนุนงบประมาณบ้าง โดยผ่านทางองค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละแห่ง ซึ่งงบประมาณเพียงพอแค่การดูแลรักษาเท่านั้น ส่วนงบประมาณในการฟื้นฟูและพัฒนาอย่างไม่ค่อยได้รับการสนับสนุนมากนัก (4) วัสดุสิ่งของ ในแหล่งท่องเที่ยวในเขตภาคกลางปริมณฑล มักไม่ค่อยได้รับการสนับสนุน ส่วนมากจะใช้วัสดุสิ่งของเท่าที่พอจะหาได้ในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง ภาครัฐไม่ค่อยให้การสนับสนุน ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากนัก แหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้จึงมีเพียงแค่การรักษาสภาพดั้งเดิมไว้ เช่น วัฒนธรรมท้องถิ่นก็เป็นที่ยอมรับของท้องถิ่นในห้วงเวลาหนึ่งเท่านั้น ไม่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวจากที่อื่นหรือจากต่างชาติได้

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ทุกภาคส่วนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในวางแผนว่าจะดำเนินการให้เป็นไปในทิศทางใด จะปฏิรูปแหล่งท่องเที่ยวหรือจะอนุรักษ์ ส่วนไหนควรปรับปรุง ส่วนไหนควรอนุรักษ์ต้องวางแผนร่วมกัน ด้านการจัดการก็ต้องใช้หลักการมีส่วนร่วมว่าใครจะทำอะไร จะหางบประมาณมาจากไหน ใครจะเป็นผู้ดูแล ทุกขั้นตอนจะต้องตรวจสอบได้ หากมีปัญหาเกิดขึ้นก็ต้องร่วมมือกันในการแก้ปัญหา ไม่ใช่ปล่อยให้เป็นอย่างเดียวฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ทุกคนต้องร่วมมือกันในการแก้ปัญหา

4. ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ปรากฏในวงกว้าง ทั้งสื่อที่เป็นภาพนิ่งป้ายโฆษณา ทั้งสื่อที่มีการเคลื่อนไหวโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ซึ่งจะเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวได้ในวงกว้างทั้งในประเทศและต่างประเทศ สังคมยุคปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์มีความสำคัญที่ควรนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ปรากฏมากยิ่งขึ้น

สรุปสภาพปัญหาของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคกลางปริมณฑลสรุปได้คือ (1) การฟื้นฟู การรักษา การอนุรักษ์ ยังไม่มีประสิทธิภาพที่เพียงพอ (2) ขาดการวางแผนการบริหารจัดการที่ดี (3) ประชาชนไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินการ การตรวจสอบและการแก้ไขปัญหา (4) การประชาสัมพันธ์ยังมีน้อย และมีลักษณะจำกัดเฉพาะในสื่อบางประเภทเท่านั้น

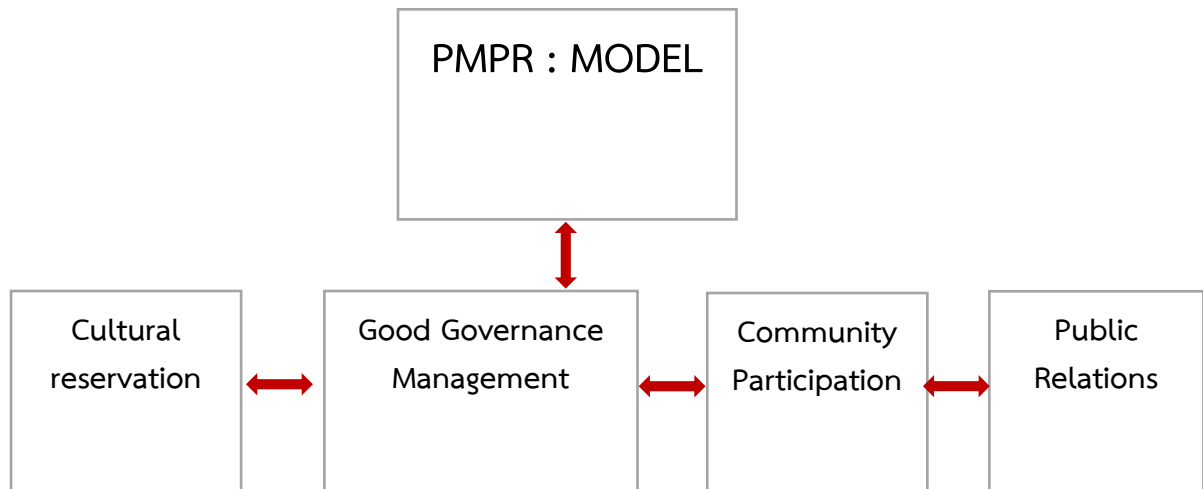
8. อภิปรายผล

รูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคกลางปริมณฑล เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวมีความแตกต่างกัน บางแห่งเป็นงานประเพณี บางแห่งเป็นวัฒนธรรม บางแห่งเป็นโบราณสถาน บางแห่งเป็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน บางแห่งเป็นอาหาร การแต่งกาย ภาษา สินค้าพื้นเมือง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจึงมีวิธีการที่แตกต่างกัน ตามบริบทของสถานที่นั้นๆ

แหล่งท่องเที่ยวในเขตภาคกลางปริมณฑลส่วนหนึ่งถูกปล่อยทิ้งร้างจนกลายเป็นซากปรักหักพัง ไม่มีการฟื้นฟูขึ้นมาใหม่ แต่หลายแห่งจะสร้างสิ่งใหม่ขึ้นมาทดแทนสิ่งเก่า กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทใหม่ที่อยู่บนแหล่งท่องเที่ยวเก่า คุณค่าและสาระความเป็นวัฒนธรรมก็ถูกเปลี่ยนไปจนกลายเป็นวัฒนธรรมใหม่ กลายเป็นการหลงลืมของเก่า แต่เมามายในของใหม่ ถ้าจะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวก็น่าจะเป็น ไม่หลงของเก่า ไม่เมาของใหม่ ต้องฟื้นฟูรักษามรดกจากรากฐานดั้งเดิม แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งดำเนินการโดยภาครัฐและเอกชนซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์ ผู้บริหารมาทำงานตามวาระการดำรงตำแหน่ง เมื่อหมดวาระผู้บริหารชุดใหม่ก็ไม่ค่อยสานงานต่อ บางแห่งยังทำการชุดค้นไม่เสร็จก็มี ถ้าให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ ก็จะเป็นเหมือนพวกเขาเป็นเจ้าของร่วมกัน มีผลประโยชน์ร่วมกัน ใครถนัดในทางไหน ก็ทำตามที่ตนมีความชำนาญ บางคนผลิตสินค้าพื้นเมือง บางคนทำอาหาร ทำขนมแบบดั้งเดิมมีเฉพาะในพื้นที่ ซึ่งขยาย

เป็นธุรกิจได้ในอนาคต ผลิตภัณฑ์บางอย่างขายได้ทั่วโลก และประการสุดท้ายเมื่อแหล่งท่องเที่ยวมีจุดเด่นเฉพาะของแต่ละก็ต้องทำการประชาสัมพันธ์ให้คนทั้งโลกได้รู้จักและรับรู้ว่ามีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแห่งนี้พวกเขาจะได้ประโยชน์ มาดูอะไร จะได้อะไรเป็นของฝากสื่อประชาสัมพันธ์ในปัจจุบันคือสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งเข้าถึงคนได้ทั่วโลกในเวลาเพียงไม่กี่นาทีเท่านั้น

เมื่อประมวลผลจากผลการวิจัยแล้ว สามารถนำมาสร้างเป็นรูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคกลางบริเวณชล โดยสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยดังนี้ สร้างเป็นรูปแบบได้ดังนี้
PMPR : MODEL ย่อมาจากภาษาอังกฤษคือ 1) Cultural Preservation 2) Good Governance Management 3) Community Participation 4) Public Relations เขียนแผนภูมิได้ดังนี้

PMPR : MODEL มีที่มาและคำอธิบายดังต่อไปนี้

1. P ย่อมาจากคำว่า Cultural Preservation หมายถึง การฟื้นฟูวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นจุดเด่นของแต่ละพื้นที่ เลือกจุดเด่นที่สุดขึ้นมาเป็นประเด็นในการฟื้นฟู เช่น แหล่งท่องเที่ยวที่มีเจดีย์อันเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ แม้จะอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรมก็ต้องทำการศึกษาค้นหาความเป็นวัฒนธรรมที่แทรกอยู่เจดีย์นั้น บางแห่งเป็นวัฒนธรรมชาวมอญที่มีความเชื่อมโยงในพระพุทธศาสนา เชื่อกันว่าชาวมอญคือชนชาติแรกในอุษาคเนย์ที่เป็นผู้นำเอาพระพุทธศาสนาเข้ามาในดินแดนแถบนี้ เริ่มที่พ่อค้าชาวมอญสองพี่น้องคือตปุสสะและภัลลิกะ ได้รับพระเกศาจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจำนวน 8 เส้น จากนั้นจึงนำกลับมาก่อเป็นเจดีย์บรรจุพระเกศา จนกลายเป็นเจดีย์ที่สำคัญที่สุดของพระพุทธศาสนาเถรวาทในเอเชียอาคเนย์คือเจดีย์ชะเวดากองที่ประเทศเมียนมาร์ จากนั้นวัฒนธรรมการสร้างเจดีย์จึงเริ่มแพร่หลายและได้รับความนิยมของพุทธศาสนิกชนในยุคต่อมา วัฒนธรรมบางแห่งเป็นวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษหลายชั่วอายุคน ในการพัฒนาต้องฟื้นฟูประเพณีนั้นขึ้นมา ในประเพณีจะมีวัฒนธรรมอีกหลายอย่างตามมาเช่นการแต่งกายแบบโบราณ การทำอาหารแบบดั้งเดิม การละเล่น เป็นต้น เมื่อฟื้นฟูขึ้นมาแล้วจึงทำการถ่ายทอดในชุมชนให้ทุกคนได้รับรู้ เข้าใจในบริบทของแหล่งท่องเที่ยววันนั้นๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นาทยา บุตรอยู่ (2557) ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” พบว่า ชุมชนจะมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานโดยให้ความร่วมมือกับโครงการด้านการท่องเที่ยวของภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ ด้านกระบวนการตัดสินใจจะมีส่วนร่วมเฉพาะโครงการของชุมชนหรือระดับท้องถิ่นเท่านั้น แต่โครงการใหญ่ระดับอำเภอหรือจังหวัดจะเป็นเพียงผู้เสนอความคิดเห็นหรือลงมติด้านการแบ่งผลประโยชน์จากภาครัฐยังไม่ได้รับเท่าที่ควร ส่วนด้านการประเมินโครงการนั้นทำเพียงการติดตามปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วเสนอความคิดเห็นเท่านั้น และสำหรับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

นั้น กลยุทธ์การพัฒนาเชิงรุก ได้แก่ การวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีเอกลักษณ์โดดเด่น เตรียมความพร้อมรองรับนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นจากการเปิดจุดผ่อนปรนทางการค้าด่านสิ่งขจร กลยุทธ์การพัฒนาเชิงป้องกัน ได้แก่ พัฒนาเครือข่ายการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานในจังหวัด และถ่ายทอดการจัดการความรู้ด้านการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

2. M ย่อมาจากคำว่า Good Governance Management หมายถึงหลักธรรมาภิบาลที่ใช้ในการบริหารจัดการได้แก่หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องคำนึงถึงความถูกต้องตามหลักนิติธรรม ต้องทำตามกฎระเบียบที่ภาครัฐได้กำหนดไว้ แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งได้รับงบประมาณสนับสนุนจากภาคเอกชน แต่ต้องทำการรื้อถอนโบราณวัตถุ โบราณสถาน สถาปัตยกรรมบางอย่างทิ้งเพื่อสร้างสิ่งใหม่ขึ้นมาทดแทน แต่ไม่ถูกต้องตามระเบียบกฎหมาย บางแห่งแม้จะสร้างเสร็จแล้วใช้งบประมาณไปเป็นจำนวนมากก็ต้องรื้อถอน ทำให้เสียทั้งเวลาและงบประมาณไปโดยใช่เหตุ หากจะทำอะไรปรับปรุงแก้ไขอะไรก็ต้องศึกษากฎระเบียบ กฎหมายก่อนว่าสามารถทำได้มากน้อยแค่ไหน ในการดำเนินการ ผู้บริหารทั้งภาครัฐภาคเอกชน และชุมชนจะต้องมีคุณธรรมประจำใจในการดำเนินการ มีความโปร่งใสด้านงบประมาณต้องชี้แจงได้และต้องตรวจสอบได้ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพราะชุมชนมีส่วนได้ส่วนเสียในแหล่งท่องเที่ยวโดยตรง ทุกฝ่ายต้องมีความรับผิดชอบในการกระทำแต่ละอย่าง ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน ต้องฟังเสียงรอบด้านจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง แม้แต่เสียงสะท้อนจากนักท่องเที่ยวก็ต้องนำมาพิจารณาด้วย และเรื่องสุดท้ายในแหล่งท่องเที่ยวเมื่อดำเนินการไปแล้วจะต้องมีความคุ้มค่ากับการลงทุน เงินงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการจะต้องได้ประโยชน์สูงสุด ทุกฝ่ายได้รับผลประโยชน์ร่วมกันอย่างคุ้มค่าจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาบุญไทย ปุณณมโน (ด้วงวงศ์) (2560)** ได้ทาวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการโบราณสถานตามหลักธรรมาภิบาลของชุมชนท้องถิ่นในเขตภาคกลางตอนล่าง พบว่าได้แนวทางในการจัดการโบราณสถานคือ ARCPHD : Model ประกอบด้วย (1) Awareness Creating สร้างจิตสำนึก ให้มีความรักโบราณสถาน หลักธรรมาภิบาลที่นำมาใช้คือหลักคุณธรรมและหลักความรับผิดชอบ (2) Community Learning Resources แหล่งเรียนรู้ของชุมชน แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หลักธรรมาภิบาลที่นำมาใช้คือหลักความคุ้มค่า และหลักความรับผิดชอบ (3) Conservation การอนุรักษ์โบราณสถาน หลักธรรมาภิบาลที่นำมาใช้คือหลักนิติธรรม (4) Participation การมีส่วนร่วม ความร่วมมือการช่วยกัน ,ความร่วมมือแรงร่วมใจ หลักธรรมาภิบาลที่นำมาใช้คือหลัก การมีส่วนร่วม และหลักความโปร่งใส (5) Cultural Heritage มรดกทางวัฒนธรรม หลักธรรมาภิบาลที่นำมาใช้คือหลัก ความคุ้มค่า และ (6) Sustainable Development การพัฒนาอย่างยั่งยืน หลักธรรมาภิบาลที่นำมาใช้ได้ทุกข้อ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า

3. P ย่อมาจากคำว่า Community Participation หมายถึง ชุมชนเป็นคำที่มีความหมายได้หลายแบบ อาจจะหมายถึงชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง หรือบางครั้งในแหล่งท่องเที่ยวแห่งหนึ่งอาจจะมีหลายชุมชนรวมกันอยู่ แต่ละชุมชนอาจจะมีวัฒนธรรมชุมชนที่แตกต่างกัน แต่เมื่อยึดเอาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่งในชุมชนนั้นๆ วัฒนธรรมไม่แตกต่างกันมาก ชุมชนในท้องถิ่นที่มีรากฐานภูมิลำเนาเดิมที่สืบต่อมาจากบรรพบุรุษ ย่อมจะมีพื้นฐานความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นอย่างดี การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะต้องให้ชุมชนในท้องถิ่นนั้นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ร่วมตัดสินใจในประเด็นที่มีความเห็นไม่ตรงกัน ร่วมดำเนินการในการฟื้นฟูและการอนุรักษ์ ทุกฝ่ายต้องได้รับผลประโยชน์ร่วมกันและต้องมีการประเมินผลในการดำเนินการในแต่ละปี นอกจากนั้นชุมชนอื่นๆที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของตนเองควรจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชนอื่นๆ อาจจะอยู่กันคนละพื้นที่แต่มีลักษณะร่วมของแหล่งท่องเที่ยวทาง

วัฒนธรรมเหมือนกัน หรืออาจจะขยายความร่วมมือไปยังต่างประเทศที่มีความชำนาญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจนกลายเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกมุมโลก ศึกษาและเปลี่ยนเรียนรู้จุดเด่น จุดด้อยของแต่ละแห่งนำมาปรับเปลี่ยนแก้ไขเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนรัตน์ รัตนพงศ์ระ และคณะ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” พบว่าการท่องเที่ยวตามข้อมูลพื้นฐานของชุมชนอโยธยา มีศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว 3 องค์ประกอบ คือ มีศักยภาพด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นสิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว มีศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และมีศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว สำหรับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้กระบวนการศึกษาการมีส่วนร่วม 5 องค์ประกอบ พบว่า ด้านความภาคภูมิใจต่อชุมชนและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ประชาชนมีความภาคภูมิใจในแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากเห็นว่าการท่องเที่ยวก่อให้เกิดเศรษฐกิจที่มั่นคงภายในชุมชน ประชาชนทุกคนจึงมีหน้าที่เป็นหูเป็นตาสอดส่องความเรียบร้อยของชุมชน และการรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวต่าง ๆ ด้านการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา ประชาชนมีบทบาทหน้าที่น้อยเนื่องจากการจัดการและการวางแผนส่วนใหญ่จะเป็นหน้าที่ของหน่วยงานรัฐและผู้นำชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยเนื่องจากการบริหารจัดการมีเจ้าของพื้นที่ท่องเที่ยวและหน่วยงานท้องถิ่นภาครัฐดูแล ด้านการแบ่งปันประโยชน์และกระจายรายได้ คนในชุมชนส่วนหนึ่งรับจ้างขายสินค้าหรือรับจ้างผลิตสินค้าจำหน่ายให้กับร้านค้าในตลาดน้ำ และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินงาน ประชาชนมีส่วนร่วมในการลงมติในที่ประชุมตามโอกาสที่มีการเรียกประชุมของหมู่บ้าน

4. R ย่อมาจากคำว่า R ย่อมาจากคำว่า Public Relations หมายถึง หมายถึงการประชาสัมพันธ์หลายรูปแบบ ทั้งสื่อที่เป็นภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว สื่อสังคมออนไลน์ สื่อที่เป็นเสียงและภาพ สื่อทางวิทยุ โทรทัศน์ สื่อที่เป็นป้ายโฆษณา เป็นต้น การประชาสัมพันธ์เป็นงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน แม้จะมีของดีแต่ไม่บอกให้ใครรู้ก็อยู่คนเดียว แต่เมื่อบอกข่าวเล่าขานให้คนอื่นรู้ก็จะเป็นการกระตุ้นให้คนอยากเข้ามาสัมผัสด้วยตนเอง บางคนแม้จะไกลสุดขอบโลก หากเขาได้รับข่าวสารที่น่าสนใจตรงกับความต้องการก็จะเดินทางมาชมให้ได้ มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมหลายแห่งในโลกที่ดูเหมือนจะไม่มีอะไรเลย เพียงแต่รักษาวรรณธรรมดั้งเดิมไว้ให้มากที่สุด สืบสานวัฒนธรรมการทำนาแบบดั้งเดิมไว้ ทำนาด้วยกรรมวิธีแบบโบราณ ปลุกข้าวแบบโบราณ บำรุงดินแบบโบราณ หากจะสร้างบ้านใหม่ให้ทันสมัยก็ต้องไปสร้างที่อื่น หากจะทำการเสริมเติมต่อก็ต้องได้รับการพิจารณาจากชุมชนก่อน ในส่วนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวจะต้องไม่มีอะไรที่เป็นความใหม่แทรกเข้ามา นักท่องเที่ยวเดินทางจากทั่วโลกไปดูบ้านโบราณ ไปดูการทำนา ไปชิมอาหารแบบดั้งเดิมไปพักบ้านเก่าๆที่เป็นแบบโบราณที่รักษารูปแบบวัฒนธรรมแบบโบราณไว้ เขาประชาสัมพันธ์ไปทั่วโลก มีภาพความเป็นโบราณ บ้านทรงโบราณ หุ่นชาวนาโบราณ ถนนหนทางโบราณ เดินเที่ยวตามทุ่งนาก็สามารถนำมาดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ ปัจจุบันสื่อประชาสัมพันธ์มีหลากหลายรูปแบบที่สามารถเข้าถึงผู้คนได้มากในเวลาเพียงไม่กี่นาทีเท่านั้น นอกจากจะใช้สื่อสำหรับคนในชุมชนแล้ว ก็ต้องใช้สื่อประชาสัมพันธ์ที่เป็นสื่อประเภทสังคมออนไลน์ควบคู่กันไปด้วย ที่สำคัญเมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาแล้วต้องได้รับความประทับใจกลับไปและพวกเขาก็จะกลายเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ได้อีกทางหนึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกนถุน บางท่าไม้ และคณะ (2558) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้แหล่งเรียนรู้โบราณคดีหนองราชวัตร จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์” ผลการวิจัยพบว่า 1. แหล่งเรียนรู้แหล่งโบราณคดีหนองราชวัตร เดิมเป็นเนินดินสูงจากพื้นที่รอบๆ ตั้งอยู่ในท้องที่หมู่ 5 บ้านหนองเป่า ตำบลหนองราชวัตร อำเภอนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ สมัยก่อนประวัติศาสตร์

ยุคหินใหม่ มีอายุราว 3,500 – 4,000 ปี โดยในการจัดแสดงที่ศูนย์เรียนรู้ชุมชนหนองราชวัตร มีการนำวัตถุโบราณที่ค้นพบบางส่วน มาจัดแสดงไว้ 2. แนวทางการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ร่วมกับกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยใช้แหล่งเรียนรู้โบราณคดีหนองราชวัตร จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ คือการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้กับแหล่งโบราณคดีหนองราชวัตร รวมทั้งส่งต่อไปยังหน่วยงานหรือสถาบันต่างๆ ในชุมชนที่มีความต้องการสื่อการเรียนรู้ชุดนี้ และจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ 3. ผลการประเมินการใช้สื่อการเรียนรู้ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้แหล่งเรียนรู้โบราณคดีหนองราชวัตร เพื่อการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ผลการทดลองใช้สรุปได้ดังนี้

3.1 ด้านผลผลิตของโครงการ ได้ผลผลิต ประกอบด้วย 1) สื่อมัลติมีเดียเพื่อการเรียนรู้ เรื่อง แหล่งโบราณคดีหนองราชวัตร 2) สื่อวีดิทัศน์เพื่อการเรียนรู้ เรื่อง แหล่งโบราณคดีหนองราชวัตร 3) สื่อประเภทสิ่งพิมพ์โปสเตอร์และแผ่นพับประชาสัมพันธ์แหล่งโบราณคดีหนองราชวัตร 4) ผลผลิตที่ได้จากการพัฒนาโครงการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับชุมชนจำนวน 4 ฐานกิจกรรม

3.2 ด้านผลกระทบที่เกิดขึ้น 1) หน่วยงานบริหารส่วนตำบลหนองราชวัตร ผู้นำและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาแหล่งโบราณคดีหนองราชวัตร 2) โรงเรียนในเขตที่ตั้งของแหล่งโบราณคดีหนองราชวัตร ได้เล็งเห็นถึงการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามศักยภาพที่ตนมีโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนของตน 3) นักโบราณคดีประจำแหล่งโบราณคดีหนองราชวัตรได้รับการสนับสนุนในด้านการพัฒนาแหล่งโบราณคดีหนองราชวัตรมากขึ้น 4) ผลกระทบด้านอื่นๆ เกิดได้ขึ้นงานที่เป็นสื่อการเรียนรู้รูปแบบสื่อมัลติมีเดียและสื่อวีดิทัศน์ รวมถึงสื่อสิ่งพิมพ์สำหรับประชาสัมพันธ์

3.3 ด้านความยั่งยืน 1) ได้นำแนวทางในการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์นี้ไปประยุกต์ต่อยอดสำหรับการจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่คนในชุมชน ในวาระ 2) ได้รับความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาและความสำคัญของแหล่งโบราณคดีหนองราชวัตร 3) ทำให้หน่วยงานภายในชุมชนเกิดการตื่นตัว ให้ความสนใจและให้ความร่วมมือในการร่วมกันพัฒนาแหล่งโบราณคดีหนองราชวัตรให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของชุมชน

สรุปรูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคกลางปริมนทลได้องค์ความรู้ใหม่ในการจัดการคือ “PMPR : MODEL” ประกอบด้วย 1) Cultural Preservation แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องได้รับการฟื้นฟูทั้งศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมวัฒนธรรมประเพณีของแหล่งท่องเที่ยวให้มีสภาพที่น่าสนใจ รักษาวัฒนธรรมประเพณีของแหล่งท่องเที่ยวไว้ให้ได้ 2) Good Governance Management การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ต้องถูกต้องตามกฎหมายระเบียบ ผู้ดำเนินการต้องมีคุณธรรม มีความโปร่งใส ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วม ทุกฝ่ายต้องรับผิดชอบร่วมกันและเมื่อจะพัฒนาต้องคำนึงความคุ้มค่าด้วย 3) Community Participation การมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมร่วมกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ภาคองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ตลอดจนชุมชนอื่นๆ ที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่คล้ายกันทั้งจากในประเทศและต่างประเทศ 4) R ย่อมาจากคำว่า Public Relations หมายถึงการประชาสัมพันธ์หลายรูปแบบ ทั้งสื่อที่เคลื่อนไหว และสื่อที่ไม่เคลื่อนไหว รวมถึงสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้เห็นถึงสิ่งที่น่าสนใจในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวในวงกว้าง และเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวและประชาชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา. (2514). **พระไตรปิฎกภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2539). **ความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กองนโยบายและแผน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2561). **สถิติด้านการท่องเที่ยว ปี 2561**.
- ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ และคณะ. (2560). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- นาคยา บุตรอยู่. (2557). **แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์**. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระมหาบุญไทย ปุณณมโน (ดั่งวงศ์). (2560). **รูปแบบการจัดการโบราณสถานตามหลักธรรมาภิบาลของชุมชนท้องถิ่นในเขตภาคกลางตอนล่าง**. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- เอกนถน บางท่าไม้. (2558). **การพัฒนาารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้การสอนบนเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อส่งเสริมการใช้อินเทอร์เน็ตเชิงสร้างสรรค์สำหรับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา**. มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม.